

Innst. S. nr. 38

(2005-2006)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument nr. 3:15 (2004-2005)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av effektiviteten i straffesakskjeden

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

Straffesakskjeden inkluderer politi, påtalemyndighet, domstolene og kriminalomsorgen og består av etterforskning, påtalevedtak, behandling i domstolen og iverksettelse av straffullbyrdelse.

Justiskomiteen uttalte i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 1 (2002-2003), jf. Budsjett-innst. S. nr. 4 (2002-2003) at det er avgjørende med rask og riktig reaksjon overfor lovbrøtterne, og at dette krever en velfungerende straffesakskjede hvor tiden fra anmeldelse til dom og fullbyrdelse av straff er kortest mulig. Det ble i endringslov til straffeprosessloven mv. av 28. juni 2002 vedtatt en rekke lovendringer for å sikre en hurtigere straffesaksbehandling.

Formålet med Riksrevisjonens undersøkelse har vært å vurdere i hvilken grad de sentrale aktørene i straffesaksbehandlingen ivaretar Stortingets intensjoner om effektiv saksbehandlingstid. Undersøkelsen kartlegger måloppnåelsen i politiet, påtalemyndigheten, domstolene og kriminalomsorgen.

1.1 Oppsummering av undersøkelsen

Undersøkelsen omfatter tre ulike lovbruddskategorier med til sammen ni utvalgte frister for saksbehandlingstid. Fristene er satt for forskjellige deler av straffesakskjeden og omfatter forløpet fra anmeldelse til påbegynt soning.

Tilgjengelig statistikk fra de sentrale saksbehandlingssystemene innenfor de ulike delene av straffesakskjeden ble kartlagt. De sentrale saksbehandlingssystemene måler ikke saksbehandlingstiden for syv av de ni

fristene. På grunn av manglende sentral statistikk ble et utvalg på 311 straffesaker hvor det falt dom i 2003 gjennomgått for å kartlegge måloppnåelsen i de ulike delene av straffesakskjeden. Saksbehandlingstiden for noen saker i utvalget strekker seg inn i 2004.

De 311 sakene ble valgt fra fem tingretter med tilhørende politidistrikt. Sakene som ble gjennomgått, ble plukket ut tilfeldig. De tre lovbruddskategoriene som undersøkelsen omfattet, hadde ulik størrelse. I utplukket av saker til undersøkelsen ble dette tatt hensyn til slik at lovbruddskategoriens relative størrelse ble gjenspeilet i utvalget.

For å kartlegge aktørenes begrunnelser for fristoverskridelser ble det samlet inn data gjennom spørrelistet. Det er også avholdt intervjuer med Justisdepartementet, Domstolsadministrasjonen, en dommer og en statsadvokat.

1.1.1 *Politi- og påtalemyndighet*

I saker som gjelder voldssaker med frist (legemsfor nærmelse med skadefølge og legemsbeskadigelse), er det stilt krav om at saksbehandlingstiden ikke skal overstige 90 dager fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre omstendigheter gir grunn til det. Sentral statistikk fra politidirektoratet dokumenterer at fristen ikke nås for 41 pst. av sakene. Fristen overskrides i 78 pst. av de sakene som ble gjennomgått i undersøkelsen. Noen av disse sakene har svært lang saksbehandlingstid. Det er derfor grunn til å peke på at dette er en betydelig fristoverskridelse.

Hurtig straffesaksavvikling skal særlig tilstrebes i saker der lovbrøtteren er under 18 år. Det er ikke mulig å hente ut sentrale data som er relevante for å kartlegge hvorvidt disse fristene nås. Dette kan svekke mulighetene til å bekjempe kriminalitetsutviklingen blant unge lovbrøttere.

Det følger av straffeprosessloven at tiltalespørsmålet skal avgjøres innen seks uker i de tilfeller der gjer-

ningspersonen var under 18 år på gjerningstidspunktet. Saksgjennomgangen i undersøkelsen viser at fristen blir overskredet i over 90 pst. av sakene, og at noen av disse sakene har svært lang saksbehandlingstid.

For påtalemyndigheten og statsadvokatembetene skal påtalevedtak fattes innen 30 dager i 90 pst. av sakene. Saksgjennomgangen viser at fristen overskrides i underkant av halvparten av sakene.

Riksadvokaten har presisert at de alvorligste forbrytelsene, såkalte sentralt prioriterte saker, skal ha forrang og gis prioritet ved knapphet på ressurser. Undersøkelsen dokumenterer at over halvparten av riksadvokatens sentralt prioriterte saker tar mer enn 400 dager fra anmeldelse til rettskraftig dom. De sentralt prioriterte sakene tar betydelig lengre tid enn de andre gruppene av saker som undersøkelsen omfatter. På den bakgrunn kan det stilles spørsmål ved om det er utarbeidet tilstrekkelige og hensiktsmessige rutiner for de sentralt prioriterte sakene.

Politiet og påtalemyndigheten har i tillegg til etterforskning og påtaleansvar også et ansvar for å oversende melding om rettskraftig dom til kriminalomsorgen innen 30 dager. Saksgjennomgangen viser at denne fristen blir overskredet i ca. 70 pst. av sakene. Det kan på denne bakgrunn stilles spørsmål ved om politi- og påtalemyndigheten og kriminalomsorgen i tilstrekkelig grad samarbeider og har gode nok rutiner for å nå de målene som er satt for disse sakene.

1.1.2 Domstolene

Som et ledd i en hurtigere straffesaksavvikling er det i straffeprosessloven satt frist for beramningen av saker innen to uker etter at saken kom inn til tingretten. Saksgjennomgangen viser at 60 pst. av de kontrollerte sakene ikke berammes innen fristen. Det følger videre av straffeprosessloven at hovedforhandlingen for unge lovbrøyttere skal være påbegynt innen seks uker etter at saken kom inn til tingretten. Undersøkelsen viser at fristen på seks uker overskrides i 78 pst. av sakene i utvalget. Noen av disse sakene har svært lang saksbehandlingstid.

Domstolsadministrasjonen og de undersøkte tingrettene peker på at det er vanskelig å finne et tidspunkt som passer for alle aktører. Dette gjelder særlig for aktor og forsvarer. Tre av fem tingretter opplyser videre at de sjelden oppnevner en annen forsvarsadvokat enn den siktede ønsker når oppnevning av den ønskede advokat vil føre til vesentlige forsinkelser av saken.

Fire av fem undersøkte tingretter oppgir at årsakene til fristoverskridelser ikke opplyses i rettsboken, jf. kravet i straffeprosessloven § 275. Det kan stilles spørsmål ved om dette medfører mangelfull oppfølging av gitte frister.

1.1.3 Kriminalomsorgen

Kriminalomsorgen skal gjennomføre de ulike reaksjoner straks dommen er mottatt og senest innen to måneder. Kriminalomsorgens IT-tjeneste opplyser at det ikke blir registrert når dommen er mottatt i krimi-

nalomsorgen. Dette svekker mulighetene for kontroll og oppfølging av fristene som er gitt.

Data fra saksgjennomgangen dokumenterer at nesten 70 pst. av de domfelte ventet i over 90 dager fra rettskraftig dom til påbegynt soning. På bakgrunn av dette kan det være grunn til å peke på at straffens preventive virkning overfor gjerningspersonen og allmennheten kan svekkes.

1.1.4 Straffesakskjeden samlet

Det finnes ikke sentral statistikk for saksbehandlingstiden for straffesakskjeden samlet. Gjennomgangen av 311 saker hvor det var avsagt dom i 2003, gav imidlertid mulighet til å sammenstille data og analysere de ulike fristene i straffesakskjeden samlet.

Undersøkelsen dokumenterer manglende måloppnåelse når det gjelder å overholde tidsfristene til de enkelte aktørene i straffesakskjeden. For straffesakskjeden samlet vil de ulike fristoverskridelsene som undersøkelsen dokumenterer, akkumuleres. I de intervallene der det er satt frister overskrides saksbehandlingstiden i gjennomsnitt med 143 pst. For de sakene der fristene er overskredet, overskrides fristene i gjennomsnitt med 268 pst. Fristoverskridelsene er så omfattende at det kan stilles spørsmål ved om dette kan svekke allmennhetens tillit til systemet og dermed den preventive effekten som en velfungerende straffesakskjede skal ha. Det synes å være bred enighet i alle deler av straffesakskjeden om at en hurtig reaksjon på voldshandlinger er riktig, både for offer, gjerningsperson og samfunnet. I forhold til intensjonene om en rask avvikling av straffesaker, kan det stilles spørsmål ved om helheten i kjeden i tilstrekkelig grad er ivaretatt og om tiltak er iverksatt i tilstrekkelig grad.

For lovbrøyttere under 18 år skal en hurtig straffesaksavvikling i særlig grad tilstrebes. I saker der mistenkte er under 18 år på gjerningstidspunktet, er det gitt gjennomgående frister fra status som mistenkt til påbegynt soning. Undersøkelsen dokumenterer at samlet frist blir overskredet i 83 pst. av sakene fra status som mistenkt til rettskraftig dom, og at overskridelsene i mange av tilfellene er betydelige. Fristoverskridelsene står i motsetning til justiskomiteens uttalelse om i særlig grad å tilstrebe en hurtig straffesaksbehandling for gruppen unge lovbrøyttere.

Undersøkelsen avdekker et behov for oppgradering, utvikling og samordning av IT-systemene i hele straffesakskjeden. Statistikk mangler eller er mangelfull for syv av til sammen ni frister som kartlegges i undersøkelsen. Stortinget uttalte i Innst. S. nr. 166 (1998-1999) ved behandlingen av Dokument nr. 3:5 (1998-1999), at samordningen av IT-virksomheten i justissektoren har vært mangelfull i lengre tid. Det ble videre pekt på at IT-enhetene innen justissektoren mente at det har vært manglende koordinering, uklare signaler og mangelfull overordnet styring fra departementets side. Manglende statistikk kan bidra til mangelfull samordning og feil bruk av virkemidler for å nå mål. Det kan stilles spørsmål ved at det fremdeles ikke er etablert nødvendige systemer for å kunne følge opp fristene som Stortinget

har gitt for det enkelte ledd i straffesakskjeden og for kjeden som helhet.

Straffesakskjeden er kompleks med mange aktører og faser, hvor hver aktør har et ansvar for og forholder seg til sin del av kjeden. Det kan derfor stilles spørsmål ved om manglene i styrings- og informasjonssystemene kan bidra til de betydelige fristoverskridelsene som undersøkelsen dokumenter.

1.2 Departementets kommentarer

Justisdepartementet har i brev av 14. mars 2005 avgitt uttalelse til Riksrevisjonens rapport. Departementet har i sine merknader tatt hensyn til mottatte innspill fra Domstolsadministrasjonen, riksadvokaten og Politidirektoratet.

Departementet finner innholdet i Riksrevisjonens undersøkelse av effektiviteten i straffesakskjeden både interessant og nyttig. Rapporten synliggjør og dokumenterer flere forhold som departementet ser alvorlig på, og som det vil være nødvendig å følge opp framover. Tiltak for å bidra til en raskere og mer effektiv avvikling av straffesakene har vært en av Justisdepartementets mest prioriterte oppgaver de senere år. Riksrevisjonens rapport vil være et konstruktivt bidrag i det videre arbeidet.

Departementet peker på at tidspunktet for undersøkelsen kan ha betydning for de funnene som er gjort. Undersøkelsen sammenfaller til dels med gjennomføringen av politireformen, samt en periode med problemer med politiets saksbehandlingssystem STRASAK og med innføringen av nytt saksbehandlingssystem LOVISA i domstolene. Justisdepartementet viser til at enkelte saker som inngår i undersøkelsen, hadde sitt oppstartstidspunkt før noen av fristene i straffeprosessloven § 275 trådte i kraft 1. oktober 2002.

I sine merknader påpeker Domstolsadministrasjonen at resultatene fort blir foreldet og mister noe av sin forklaringskraft i en situasjon med stort fokus på effektiv drift og med mange endringer. Domstolsadministrasjonen peker videre på at utvalget av tingretter ikke er representativt for domstolene.

Departementet bemerker at rapportens faktadel er inndelt slik at funnene er gjengitt frist for frist, mens mulige årsaker til funnene er gjengitt samlet til slutt. Dette medfører at omtalen under den enkelte frist ikke nyanserer årsaker og forklaringer. Videre peker departementet på at måloppnåelse og avvik for fristene beskrives i prosent i rapporten og at dette i enkelte tilfeller ikke gir et helt dekkende bilde av situasjonen. Når det vises til den sentrale statistikken for 2003, mener departementet at det også kan vurderes å vise til resultatene for gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Justisdepartementet viser videre til at det er innført måltall for saksbehandlingstider også på andre områder enn de som er berørt i rapporten. Dette gjelder spesielt for domstolenes samlede gjennomsnittlige saksavviklingstid i ulike sakstyper. I St.prp. nr. 1 rapporteres det årlig på sentrale utviklingstrekk både for domstolene og politiets saksbehandlingstider. Saksbehandlingstider som er knyttet til de fristene som er gjennomgått i rapporten, vil nødvendigvis inngå som indirekte

elementer i denne rapporteringen. Samtidig gjør departementet oppmerksom på at det fra og med 2004 er mulig å hente ut data fra STRASAK som viser saksbehandlingstider for politiet for lovbrøyttere under 18 år på gjerningstidspunktet.

Justisdepartementet viser til at dårlige eller manglende rutiner for samarbeid og samhandling trekkes fram av alle aktørene som en av flere mulige årsaksforklaringer til at frister overskrides. Departementet har i den senere tid, også forut for Riksrevisjonens rapport, satt et stadig sterkere fokus på å utvikle best mulige rutiner for samhandling og felles kulturforståelse mellom aktørene. Departementet peker på at alle har et ansvar for å bidra til en mest mulig effektiv saksavvikling og viser til at det i tiden etter undersøkelsen er satt i verk flere tiltak for å forbedre straffesakskjeden.

For påviste mangler ved IT-systemene, bemerker Justisdepartementet at det er startet opp et arbeid med å utvikle framtidige IKT-systemer hvor registrering av saksbehandlingstider må inngå som en del av den ordinære saksbehandlingen. I dette arbeidet gripes det også fatt i den utfordringen som ligger i at saksbegrepet er forskjellig i de ulike deler av straffesakskjeden. For måloppnåelsen for de ulike fristene opplyser Domstolsadministrasjonen at det nye saksbehandlingssystemet LOVISA over tid vil gi mulighet til å følge opp alle de ulike fristene innenfor domstolene.

Departementet peker på at en fristoverskridelse vil være nødvendig for enkelte saker for å sikre god rettsikkerhet. For en siktet som får sin sak henlagt oppstår ikke noe rettsikkerhetsproblem. En slik løsning gir imidlertid dårlig rettsvern for den fornærmede, for pårørende eller etterlatte, og er selvsagt samfunnsmessig uakseptabelt i de mer alvorlige sakene. Erfaringen tilsier at tidsbruken ikke sjelden kan tilskrives den siktede eller tiltalte både under etterforskning og i forbindelse med irettføring.

Departementet viser til at riksadvokaten ikke har stilt krav til statsadvokatene om særskilte frister for behandling av saker som gjelder lovbrøyttere under 18 år. Ungdomskriminaliteten knytter seg ofte til vinningsforbrytelser, skadeverk, ordinære narkotikasaker og legemsfornærmelser, slik at andelen av forbrytelser der politiet ikke har påtalekompetanse vil være lavere for denne gruppen enn for eldre lovbrøyttere. Dertil kommer at fristen også gjelder for forseelsesakene, der politiet har påtalekompetansen, eksempelvis overtredelser av vegtrafikkloven. Seksukersfristen oppfattes av riksadvokaten primært som en frist for politiets saksbehandling, mens for statsadvokatene generelt gjelder en frist på 30 dagers saksbehandlingstid etter at saken er oversendt fra politiet. Justisdepartementet er enig i denne forståelsen, men vil i samråd med riksadvokaten vurdere om det bør innføres kortere frister for den høyere påtalemyndigheten for denne typen saker.

For de manglene som er påvist i forhold til relevant statistikk innenfor de ulike delene av straffesakskjeden, viser Justisdepartementet til at det fra 2004 er innført rutiner som gjør det mulig å måle saksbehandlingstiden i politiet fra STRASAK i saker der siktede eller mistenkte var under 18 år på gjerningstidspunktet. Jus-

tisdepartementet bemerker at det foreløpig ikke er etablert rutiner for måling av saksbehandlingstid fra rettskraftig dom til oversendelse av fullbyrdelsesordre til kriminalomsorgen. Departementet vil vurdere hvordan rapporteringsrutiner på dette området kan innføres. For manglende føring av rettsboken i tråd med straffeprosessloven § 275 opplyser Domstolsadministrasjonen i sine merknader at domstolene vil bli informert om Riksrevisjonens anmerkninger og oppfordret til å følge opp dette.

Justisdepartementet understreker at hovedårsaken til brudd på fristen om at dommer skal iverksettes senest innen to måneder, er at produksjonen i politiet og domstolene er høyere enn tilgjengelig kapasitet i kriminalomsorgen. Kriminalomsorgen tok i annet halvår 2004 i bruk et nytt bestillingssystem for fengslene og friomsorgen. Det nye systemet effektiviserer iverksettelsen av dommer og gir oversikt over soningskøen og mulighet for kontroll og oppfølging av fristene.

Justisdepartementet viser avslutningsvis til at det foreligger oppdatert statistikk som viser positive utviklingstrekk. Riksadvokaten viser til at det i 2004 ikke var noen av statsadvokatembetene som rapporterte om gjennomsnittlig saksbehandlingstid på over 30 dager, noe som er en forbedring av resultatet fra 2002 og 2003.

1.3 Riksrevisjonens bemerkninger

Riksrevisjonen konstaterer at departementet mener rapporten synliggjør og dokumenterer flere forhold som det ser alvorlig på, og at rapporten vil være et konstruktivt bidrag i det videre arbeidet med å effektivisere straffesakskjeden.

Det er avdekket manglende måloppnåelse for de ni fristene undersøkelsen omfatter. Manglene er gjennomgående og vesentlige. For kjeden samlet sett akkumuleres fristoverskridelsene.

Riksrevisjonen bemerker at det i straffeprosessloven er satt frister i straffesakskjeden som departementet ikke måler og rapporterer på. Riksrevisjonen er imidlertid oppmerksom på at det er innført måltall for saksbehandlingstider også på andre områder enn de som er berørt i rapporten.

Riksrevisjonen er innforstått med at året 2003, som ligger til grunn for utvalget av saker, dels sammenfaller med gjennomføringen av politireformen og dels omfatter en periode med problemer med politiets saksbehandlingssystem STRASAK. Videre sammenfaller undersøkelsesåret med innføringen av saksbehandlingssystemet LOVISA i domstolene. Dette kan ha hatt betydning for de funnene som er gjort. Riksrevisjonen har merket seg at det i perioden etter at undersøkelsen ble påbegynt, er iverksatt flere tiltak for å sikre en mer effektiv straffesakskjede. Dette gjelder blant annet utvikling av rutiner for samhandling og felles kulturforståelse mellom aktørene i straffesakskjeden.

Undersøkelsen viser at det er et betydelig potensial for å videreutvikle styrings- og rapporteringssystemene. Riksrevisjonen konstaterer at departementet har påbegynt et arbeid med å utvikle framtidige IKT-systemer. Riksrevisjonen bemerker at departementet så

langt ikke har oppfylt Stortingets forutsetninger om å samordne IKT-virksomheten i straffesakskjeden. De IKT-tiltakene som departementet har iverksatt eller planlegger å sette i verk, kan bidra til en positiv utvikling innenfor IKT-området på justissektoren.

For unge lovbyrtere skal en hurtig straffesaksavvikling i særlig grad tilstrebes. Undersøkelsen dokumenterer at den samlede fristen overskrides i betydelig grad. Selv om det kan være grunner til at fristene overskrides i enkelte saker, bemerker Riksrevisjonen at omfanget og graden av fristoverskridelsene står i motsetning til justiskomiteens uttalelse om i særlig grad å tilstrebe en hurtig straffesaksbehandling for lovbyrtere under 18 år.

1.4 Justisdepartementets svar

Saken har vært forelagt Justisdepartementet. Det fremgår av statsrådets svarbrev til Riksrevisjonen av 4. mai 2005:

"...

Jeg ser alvorlig på flere forhold som undersøkelsen synliggjør, og er enig i at undersøkelsen indikerer et effektiviseringspotensial for sakene i straffesakskjeden. Undersøkelsen omfatter et utvalg straffesaker der det ble avsagt dom i 2003. I de senere år er det gjennomført flere tiltak for å bedre effektiviteten i straffesakskjeden, men fortsatt er det rom for ytterligere forbedringer og nye tiltak. Jeg vil derfor bruke rapporten konstruktivt i det videre arbeidet med å få til hurtigere saksavvikling, og se den i sammenheng med oppfølgingen av Stortingets anmodningsvedtak nr. 395 (2003-2004) om effektivisering av straffesaksavviklingen.

Samtidig vil jeg bemerke at undersøkelsen omfatter straffesaker i fem utvalgte tingretter og for tre lovbruddskategorier med frister der det ble avsagt rettskraftig dom i 2003. Som kjent avgjøres et stort antall straffesaker utenrettslig. Særlig gjelder dette kriminalitet begått av unge lovbyrtere, som ofte avgjøres for eksempel ved forelegg eller i konfliktråd. Som Riksrevisjonen også er inneforstått med sammenfaller undersøkelsen dels med gjennomføringen av politireformen og innføringen av nytt saksbehandlingssystem i domstolene (LOVISA), og omfatter en periode med særskilte problemer med politiets saksbehandlingssystem (STRASAK). Dette er uheldig, og har trolig betydning for de funnene som er gjort, men rokker likevel ikke med konklusjonen om at det er rom for forbedringer. Jeg viser videre til at det er innført måltall for saksbehandlingstider også på andre områder enn det som er berørt i rapporten, og at det i St.prp. nr. 1 rapporteres årlig mer overordnet på sentrale utviklingstrekk både for domstolenes og politiets saksbehandlingstider, og for soningskøen i kriminalomsorgen.

(...)

Når det gjelder mangler i IKT-systemene og potensial for videreutvikling av styrings- og rapporteringssystemene, viser jeg til at departementet har en egen IKT-strategi for justissektoren som skal følges av berørte virksomheter. Det er i den forbindelse startet et arbeid med å utvikle fremtidige IKT-systemer, som bl.a. skal muliggjøre registrering av saksbehandlingstiden gjennom hele straffesakskjeden og som griper fatt i utfordringen med å utvikle enhetlige saksbegrep, og behovet for elektronisk samhandling mellom de ulike aktørene i straffesakskjeden.

Det registreres og rapporteres nå på flere av de fristene som Riksrevisjonens undersøkelse omfatter enn det som var tilfelle da undersøkelsen ble gjennomført. Saksbehandlingstiden for flere av sakstypene viser nå

en positiv utvikling, bl.a. for voldssaker med frist og for lovbrutere under 18 år. Også utviklingen for flere nøkkeltall som ikke omfattes av rapporten har en positiv utvikling. Det bildet undersøkelsen gir av situasjonen i 2003 er derfor etter min vurdering ikke dekkende for hvordan situasjonen er i dag, selv om det fortsatt er et forbedringspotensial som jeg vil vektlegge å få utnyttet.

Jeg gjør oppmerksom på at riksadvokaten ikke har stilt krav til statsadvokatene om særskilte frister for behandling av saker som gjelder lovbrutere under 18 år. Videre at riksadvokaten oppfatter bukersfristen i slike saker primært som frist for politiets saksbehandling, og at det for statsadvokatene generelt gjelder en frist på 30 dagers saksbehandlingstid. Ungdomskriminalitet knytter seg ofte til kriminalitetstyper der politiet i større utstrekning har påtalekompetanse. Jeg vil likevel i samråd med riksadvokaten vurdere om det bør innføres kortere frister for den høyere påtalemyndighet for denne type saker.

Jeg vil avslutningsvis si meg enig i at det av flere grunner, og av hensyn til flere parter, er meget viktig å bruke kortest mulig tid fra anmeldelse til eventuell dom og fullbyrdelse av straff. Ikke minst gjelder dette i saker for lovbrutere under 18 år. Samtidig er det viktig å ha klart for seg at frister og overholdelse av disse ikke i seg selv er noen garanti for betryggende og rettssikker behandling. Hva som er effektiv behandling av en sak må til syvende og sist vurderes konkret i det enkelte tilfellet. Generelt er det imidlertid uheldig med store avvik mellom frister og mål for saksavviklingstid og hva som er den faktiske situasjonen."

1.5 Riksrevisjonens uttalelse

Riksrevisjonen har merket seg at Justisdepartementet ser alvorlig på flere forhold som undersøkelsen synliggjør og at departementet vil bruke rapporten konstruktivt i det videre arbeidet med å få til en hurtigere saksavvikling.

Riksrevisjonens undersøkelse viser at overskridelsene av saksbehandlingstidene i straffesakskjeden samlet sett er betydelige. Dette indikerer et effektivitetspotensial på flere områder, og Riksrevisjonen har merket seg at departementet deler denne vurderingen. Riksrevisjonen har videre merket seg at flere tiltak er satt i verk, og at saksbehandlingstiden for flere sakstyper nå viser en positiv utvikling.

Riksrevisjonen viser til at det er et betydelig behov for videreutvikling av styrings- og rapporteringssystemene i straffesakskjeden, og har merket seg at det nå er startet et arbeid med å utvikle IKT-systemer som blant annet skal muliggjøre registrering av saksbehandlingstiden gjennom hele straffesakskjeden og elektronisk samhandling mellom aktørene.

Riksrevisjonen er enig i departementets presisering av at det i enkelte saker er nødvendig med en fristoverskridelse for å sikre god rettssikkerhet, og at det til syvende og sist må vurderes konkret i det enkelte tilfellet hva som er effektiv saksbehandling. Riksrevisjonen vil imidlertid peke på at en hurtig reaksjon på voldshandlinger vil være riktig reaksjon i de fleste straffesaker både for offer, gjerningsperson og samfunnet for øvrig. Riksrevisjonen har for øvrig merket seg at departementet i samråd med riksadvokaten vil vurdere om det bør innføres kortere frister for den høyere påtalemyndighet i saker der lovbrutere er under 18 år.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Berit Brørby, Svein Roald Hansen og Tone Merete Sønsterud, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen og lederen Lodve Solholm, fra Høyre, Per-Kristian Foss, fra Sosialistisk Venstreparti, Inge Ryan, fra Kristelig Folkeparti, Dagfinn Høybråten, og fra Senterpartiet, Magnhild Meltveit Kleppa, viser til Dokument nr. 3:15 (2004-2005).

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonens undersøkelse av effektiviteten i straffesakskjeden, som er gjennomført på bakgrunn av 311 utvalgte straffesaker hvor det falt dom i 2003, avdekker betydelige mangler når det gjelder å overholde tidsfristene som lovgiver har satt til politi- og påtalemyndighet, domstoler og kriminalomsorg. I mange tilfeller overskrides tidsfristene i en og samme sak av flere aktører i straffesakskjeden, og forsinkelsen kan følgelig bli betydelig for dem saken gjelder. Komiteen mener dette er svært uheldig. Komiteen vil like fullt bemerke at rettsstatens krav til rettssikkerhet og forsvarlighet i enkelte tilfeller kan begrunne at fastsatte saksbehandlingstider overskrides.

Både Riksrevisjonen og Justisdepartementet stiller spørsmål ved om funnene i undersøkelsen fullt ut er representative for saksbehandlingen i straffesakskjeden, og komiteen har merket seg dette. Til tross for at man i 2003 gjennomførte Politireformen fase I, et nytt saksbehandlingssystem i domstolene, og hadde betydelige driftsproblemer med politiets saksbehandlingssystem, mener komiteen funnene i undersøkelsen er bekymringsfulle. Komiteen ser derfor svært positivt på at departementet har iverksatt flere tiltak for å sikre en mer effektiv saksbehandling i straffesakskjeden.

Etter komiteens mening er det nødvendig at samtlige aktører i straffesakskjeden søker å overholde de lovfestede saksbehandlingstider. Det er i den forbindelse positivt at det vil bli utviklet IKT-systemer som gjør at man lettere kan avdekke fristoverskridelser i den enkelte sak og følge dette opp, og at man arbeider med å forbedre styrings- og rapporteringsrutinene. Komiteen ber departementet påse at arbeidet med å redusere saksbehandlingstiden i straffesakskjeden følges opp. Etter komiteens mening vil det være behov for å gjennomføre nye undersøkelser i nær fremtid for å vurdere resultatene av tiltakene som er og vil bli iverksatt.

Komiteen tar Dokument nr. 3:15 (2004-2005) til orientering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet tar til etterretning at straffesakskjeden står overfor store utfordringer. Slik disse medlemmer ser det, er funksjonalitet i straffesakskjeden delvis synonymt med rettssikkerhet. Det er således behov for å utbedre de mangler og utfordringer Riksrevisjonens Dokument nr. 3:15 (2004-2005) viser til.

Disse medlemmer vil blant annet vise til at noe av det mest presserende er at store fristoverskridelser kan føre til en svekket tillit hos allmennheten og således stille spørsmål ved om den ønskede preventive effekt i straffesakskjeden oppnås.

Disse medlemmer slutter seg til Riksrevisjonens vurdering av følgende forhold: "Riksrevisjonen vil imidlertid peke på at en hurtig reaksjon på voldshandlinger vil være riktig reaksjon i de fleste straffesaker både for offer, gjerningsperson og samfunnet for øvrig".

Likeledes støtter disse medlemmer vurderingen av at det er grunnlag for å se om helheten i straffesakskjeden er ivaretatt og om tilstrekkelige tiltak er innført.

Videre vil disse medlemmer påpeke at det ikke er innført nødvendige systemer for å kunne følge opp Stortingets frister. Disse medlemmer mener at slikt ikke er akseptabelt og undergraver Stortingets forventninger.

Disse medlemmer er betenkt over utsagn fra enkelte politidistrikt som hevder at manglende prioriteringer og rutiner medfører at frister ikke overholdes. Dersom dette sees opp mot det faktum at det ikke er mulig å hente ut sentral statistikk for å se om fristene for straffesaker hvor gjerningsmannen er under 18 år overholdes, vil dette bidra til å svekke mulighetene for å redusere kriminaliteten hos unge lovbrytere. Det er for å unngå nettopp dette at Stortinget har satt særlige frister for denne gruppen.

Disse medlemmer tar inn over seg at domstolene påpeker at det er et vanskelig puslespill å finne tidspunkt hvor alle aktører kan stille samtidig. Ett av flere forhold som i denne saken er relevante, er det frie forsvarervalg. Siden dette også kan være med på å utsette/endre avtalt dato for gjennomføring av straffesak, vil disse medlemmer fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen gjennomgå ordningen med fritt advokatvalg. Det bes herunder om at man vurderer en ordning hvor den tiltalte må benytte seg av den/de forsvarere som er ledige når rettssaken skal avholdes."

Disse medlemmer er videre bekymret for den lange tiden det tar før den domfelte blir innkalt til soning. Også dette er, slik disse medlemmer ser det, med på å svekke tilliten til rettssystemet, og det vil videre kunne oppfattes som svært negativt av offer for kriminalitet.

Disse medlemmer vil avslutningsvis vise til at straffesakskjeden samlet sett står overfor store utfordringer. Av hensyn til forutsigbarhet og en mer tydelig politikk på området vil disse medlemmer fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme en stortingsmelding om en helhetlig og forbedret straffesakskjede."

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen gjennomgå ordningen med fritt advokatvalg. Det bes herunder om at man vurderer en ordning hvor den tiltalte må benytte seg av den/de forsvarere som er ledige når rettssaken skal avholdes.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen fremme en stortingsmelding om en helhetlig og forbedret straffesakskjede.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 3:15 (2004-2005) om Riksrevisjonens undersøkelse av effektiviteten i straffesakskjeden - vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 6. desember 2005

Lodve Solholm
leder

Dagfinn Høybråten
ordfører

